

Accattone

Kan muziek of een dirigent de zeden verzachten?

Van arbeidsethiek tot seksuele moraal: alles kwam letterlijk en figuurlijk op de helling. Alleen de teksten van Bachs cantates waren untouchable. Met authentieke barokinstrumenten en een schare topzangers als verschijning van het sublieme.

Onlangs vond in Gent de voorstelling plaats van het muziektheaterstuk *Accattone*. Geïnspireerd door de gelijknamige film van Pasolini en samen met het Collegium Vocale, maakte aldus de nieuwe NTG baas Johan Simons zijn langverwachte comeback. Op de locatie van een havenloods zagen we hoe Accattone zijn vrouw en kind heeft verlaten voor een leven aan de zelfkant. Hij hangt rond met zijn drinkende en kaartspelende vrienden, en voorziet in zijn levensonderhoud als pooier van het hoertje Maddalena, zo kondigde een van de vorige nieuwsbrieven het reeds aan. Ondertussen voerde Philippe Herreweghe met het Collegium, door Jens Van Durme schitterend uitgekozen cantatefragmenten van Bach, uit. Het waren deze cantates die ook volgens acteur Benny Claessens de hoofdrol speelden in deze voorstelling. Van arbeidsethiek tot seksuele moraal: alles kwam letterlijk en figuurlijk op de helling. Alleen de teksten van Bachs cantates waren untouchable. Met authentieke barokinstrumenten en een schare topzangers als verschijning van het sublieme.

Misschien vreesden een aantal vrienden van het Collegium dat deze medewerking van Herreweghe een *bridge too far* zou zijn. Philippe, recordhouder in het aantal uitvoeringen van de Matthäus, die nu een passie met Accattone als anti-messias zou dirigeren. Waar de trouwe vriend van het Collegium Vocale nu al bijna 45 jaar lang in een stijlvolle concertzaal of kerk devote Bachtteksten aangereikt kreeg, diende hij of zij nu de confrontatie aan te gaan met een aantal rauwe uitspraken uit de mond van een pooier. Op het eerste gezicht het omgekeerde van een messias, die vlak vooraleer hij verongelukt nog vlug een onschuldig meisje poogt te prostitueren en een diefstal pleegt. Je hoorde Herreweghe fans bij het binnenkomen haast luidop volgende bedenking formuleren: Hoe is het *in Godsnaam* mogelijk dat hij zich in dit project liet meeslepen? Of: waarom moeten wij hiermee geconfronteerd worden? Of gaan we straks, al dan niet in Toscane, ook T-shirts mogen beginnen dragen met daarop: “Je suis Philippe”? Om duidelijk te maken dat we als vriend van het Collegium ook zo ruimdenkend zijn?

Sowieso is Herreweghe te wijs om een dergelijke reactie niet te hebben zien aankomen, toen hij de kille havenloods binnenstapte. Feitelijk gezien krijg je, zeker wanneer je zijn biografie herleest, de indruk dat Herreweghe terugkeert naar zijn oorspronkelijke maatschappijkritische periode. Geïnspireerd door onder meer een progressieve vriend, sprak Herreweghe al in de jaren 60 tijdens de pauze van een van zijn eerste Johannespassion uitvoeringen, een rede uit tegen de kapitalistische Amerikaanse oorlog in Vietnam. In Gent nu, werden de toeschouwers uitgenodigd om na de voorstelling hun dekentje voor Syrië vluchtelingen weg te schenken. Gechoqueerde vrienden van het Collegium moeten dus niet te vlug denken dat Herreweghe zich liet meeslepen in een soort louter sensationeel muziektheaterstuk.

Het feit dat Herreweghe zelf de première van *Accattone* dirigeerde was een statement. Hij weet natuurlijk dat bij nogal wat kaartjeskopers voor *Accattone*, de connotatie met pooiers en hoeren speelde. Alle *Accattone* avonden waren uitverkocht. “Waarom zijn mensen zo onmiddellijk gefascineerd door seks en erotiek?” vroeg Philippe zich al af in *De Matthäus. Kan Passie troosten*. “Omdat erotiek tegelijkertijd zo eenvoudig en toch zo complex is. Terwijl klassieke muziek een zekere achtergrond en opvoeding vereist, staat een passie voor erotiek voor iedereen open. Daarom is seks voor de meesten onder ons de weg naar troost, de toegang tot het paradijs”. Het interessante van deze NTG produktie was dat naast kritiek op ons arbeidsethos, de uitgewerkte hunker naar alcohol en hoeren zonder beperkingen, een metafoor kan zijn voor wat er misloopt in onze overconsumptie samenleving. Het is nooit genoeg. Ook onze job leidt al te snel tot een burnout. Pickett’s aanklacht tegen de schrijnende ongelijkheid in de samenleving zat reeds in Pasolini’s *Accattone*. Ook bij Bach komt in zijn cantates voortdurend het genoeg hebben van een egocentrische wereld tot uiting. Sterker dan in de slotcantate *Ich habe genug* kon het waarschijnlijk niet.

Herreweghe en Simons willen echter niet moraliseren. Als ervaren gidsen plaatsten ze ons met de toneelspelers in het dialectisch spanningsveld tussen de hemelse verlossingsbelofte van de muziek en de aardse realiteit. Niettegenstaande Herreweghe in zijn biografie met klem beweerde dat hij zich nooit meer zou lanceren in maatschappijkritische projecten zoals zijn anti Amerikaanse jeugdoorlogsspeech, kon hij er met *Accattone* niet buiten. In een Klara interview op de vooravond, liet hij verstaan dat de toeschouwer nu zeker Bachs teksten niet langer links kan laten liggen. Uitzichtloosheid, existentiële verveling en een snoeihard arbeidsethos zijn razend actuele thema’s.

Hendrik Opdebeeck (Centrum voor Ethiek, Universiteit Antwerpen). Van zijn hand verscheen *De Matthäus. Kan Passie troosten?* (uitverkocht) met bijdragen van ondermeer Philippe Herreweghe, Sigiswald Kuijken en Etienne Vermeersch.